

CRIZA MEDICALĂ COVID-19

ȘI ECONOMIA ROMÂNIEI

Acest document reprezintă un efort comun al asociațiilor membre în Coaliția pentru Dezvoltarea României, care și-au dorit să înțeleagă efectele crizei COVID-19 asupra economiei și finanțelor publice românești, dar și să identifice un set de măsuri pe termen scurt pentru atenuarea impactului acestei crize. Documentul a fost elaborat cu sprijinul următorilor economiști (în ordine alfabetică):

1. Alina Arsăni
2. Ana Bobircă
3. Adrian Codîrlașu
4. Laurențiu Dinu
5. Anca Dragu
6. Ionuț Dumitru
7. Iancu Guda
8. Ileana Guțu
9. Florian Libocor
10. Laurian Lungu
11. Victor Iancu
12. Dragoș Neacșu
13. Cristian Valeriu Păun
14. Cristian Popa
15. Andrei Rădulescu
16. Livia Stan

Cei 16 economiști subscriu la Partea I a documentului privind perspectivele macroeconomice și fiscal- bugetare. Partea a II, care cuprinde măsurile propuse, a fost discutată și elaborată împreună cu echipa de economiști, dar este asumată de organizațiile membre al Coaliției pentru Dezvoltarea României.

Acest document va fi completat în perioada următoare cu două noi capitole:

- Măsuri pentru redeschiderea economiei
- Măsuri pe termen mediu și lung pentru relansarea economiei

În acest raport, măsurile sunt prezentate schematic, dar invitația pe care o facem autorităților este să pună bazele unor grupuri de lucru în cadrul cărora aceste măsuri să poată fi dezvoltate și rafinate de mediul public, împreună cu cel privat. Membrii CDR vor contribui la aceste grupuri de lucru cu toată experiența și expertiza pe care le pot mobiliza.

PARTEA I

**PERSPECTIVE
MACROECONOMICE ȘI
FISCAL-BUGETARE**

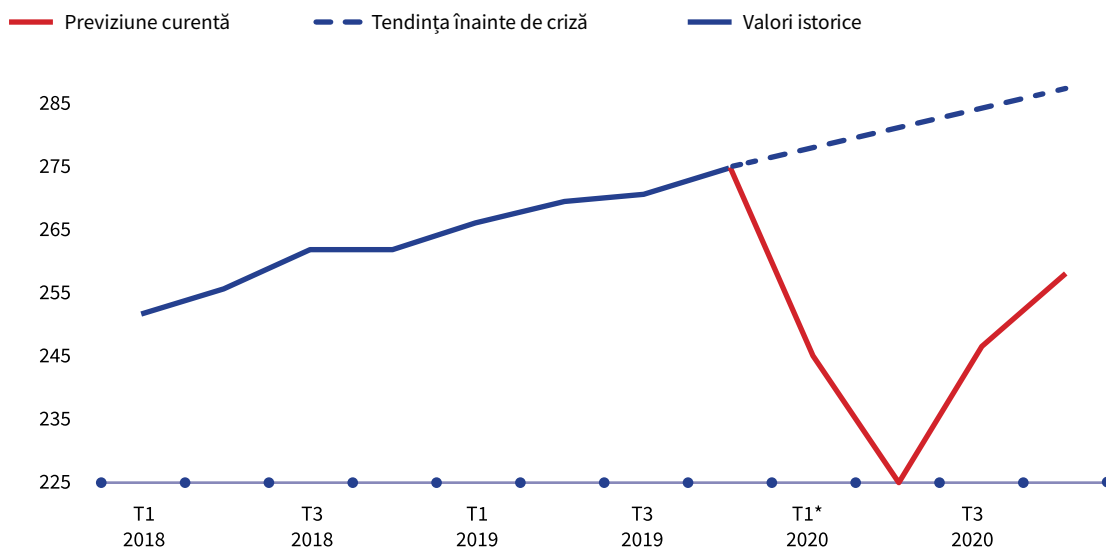
Perspectiva macroeconomică

CONTEXT

Pandemia provocată de Covid-19 reprezintă o criză unică în istoria recentă, având un impact semnificativ, în primul rând asupra sănătății populației. Totodată, din cauza măsurilor de carantină și de distanțare socială impuse de autorități, acest șoc epidemiologic generează simultan efecte de contracție de magnitudini semnificative, atât la nivelul cererii, cât și la nivelul ofertei. Incertitudinile legate de evoluția propagării virusului sau de viteza de redresare ulterioară a economiei sunt ridicate în acest moment.

În ipoteza în care starea de urgență se menține până la jumătatea lunii mai¹, iar revenirea economică se va face într-un ritm relativ alert, contracția PIB în 2020 este estimată la 8.9%. Rata șomajului este preconizată să ajungă la finalul anului la 7.5%. Aceste proiecții iau în calcul efectul măsurilor fiscal-monetare luate până în acest moment² de autorități și faptul că economia nu va mai fi supusă unor șocuri negative suplimentare pe parcursul anului 2020.

PRODUSUL INTERN BRUT, AJUSTAT SEZONIER, PREȚURI CONSTANTE (2019-T4), MILIARDE RON

1 Decretul Președintelui din data de 14 aprilie 2020 privind prelungirea cu 30 de zile a stării de urgență instituită în data de 16 martie 2020.

2 Până la 15 aprilie 2020

METODOLOGIE

Pe baza unui sondaj de opinie realizat în rândul membrilor CDR, s-au obținut proiecții ale cifrei de afaceri agregate la nivel de sector, utilizând clasificarea standard A*10 din conturile naționale.

Pentru două din sectoarele economice, respectiv “Comerț cu amănuntul și ridicata; repararea autovehiculelor și motocicletelor; transport și depozitare; hoteluri și restaurante” și “Administrație publică și apărare; asigurări sociale din sistemul public; învățământ; sănătate și asistență socială”, s-a utilizat un nivel de dezagregare superior, dat fiind impactul asimetric pe care criza Covid-19 îl are asupra sub-sectoarelor componente ale acestora.

Tabelul centralizator de mai jos conține principalele sectoare analizate, precum și o estimare referitoare la magnitudinea șocului anticipat pentru fiecare sector în parte.

Sectoare	% din PIB	Cifra de afaceri în trim I 2019 (RON m.)	Importuri ca % din cifra de afaceri	Exporturi ca % din cifra de afaceri	Variația CA per soc (%)
Industrie	21,8%	96,941	20%	29%	-17%
Comerț cu amănuntul și ridicata	14,8%	136,687	10%	21%	-10%
Administrația publică	12,7%	40,568	3%	0%	7%
Activități profesionale, științifice și tehnice	7,8%	28,583	6%	12%	0%
Tranzacții imobiliare	7,2%	19,853	2%	0%	-5%
Construcții	6,4%	10,536	15%	3%	-15%
Informații și comunicații	5,5%	13,633	11%	23%	5%
Agricultură	4,1%	8,350	7%	13%	-4%
Activități de spectacole, culturale și recreative	3,4%	10,781	3%	9%	-80%
Intermedieri financiare și asigurări	2,4%	7,680	3%	6%	5%
Transport	2,4%	19,503	13%	27%	-40%
Hoteluri și restaurante	1,0%	6,027	6%	23%	-80%
Sănătate	0,8%	4,301	8%	0%	15%
Învățământ	0,1%	417	2%	0%	0%

Ultima coloană din tabel reprezintă variația cifrei de afaceri (CA) în fiecare sector, comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut. Ipoteza de lucru este că intensitatea maximă a variației CA (i.e. cifrele prezentate în ultima coloană) este resimțită în T2 2020. În celelalte trimestre, acest efect este resimțit doar parțial: 20% din intensitatea maximă în fiecare dintre trimestrele T1 și T4 și 40% din intensitatea maximă în T3. Ulterior, din evoluția previzionată a cifrei de afaceri s-a obținut proiecția valorii adăugate brute (VAB) în economie a fiecărui sector economic, în ipoteza în care structura economiei rămâne neschimbată. În consecință, evoluția PIB în 2020 este condiționată de ipotezele privind variația maximă a CA pe fiecare sector (ultima coloană din tabel), viteza de revenire a economiei (procentele intensității variației CA în cele patru trimestre) și deflatorul PIB (previzionat la un nivel de 4,2%).

FACTORI DE INCERTITUDINE

În mod firesc, dat fiind contextul curent, există o multitudine de alți factori care amplifică incertitudinea vis-à-vis de aceste proiecții:

- **Riscul unui al doilea val al epidemiei** la finalul anului curent – începutul anului următor, care va conduce la o blocare suplimentară a economiei.
- Incertitudinea cu privire la apariția unui **tratament/vaccin** împotriva coronavirusului. Cu cât acestea vor fi disponibile mai târziu, cu atât încrederea în economie va fi mai redusă, și, implicit, consumul își va reveni mai greu. Alternativ, descoperirea unui tratament cât mai repede ar accelera substanțial revenirea economică.
- **Riscul politic** generat de perspectiva alegerilor locale și parlamentare de la finalul acestui an. Susținerea unor politici economice și/sau sociale care să urmărească câștigul de voturi electorale s-ar putea face în detrimentul stabilității macroeconomice.
- **Modificarea structurală a economiei.** Există o probabilitate ridicată ca structura economiei să se modifice după criză și să asistăm la o schimbare structurală a cererii. Totodată, anumite sectoare, de exemplu cel al Hotelurilor, Restaurantelor și Cafenelelor (HoReCa), își vor reveni mult mai lent. Diverse activități din industrie se vor confrunta probabil cu relocarea lanțurilor de producție, ceea ce va afecta structura costurilor și a productivității.
- **Digitalizarea și automatizarea proceselor** vor juca un rol important, în viitor, în îmbunătățirea eficienței.
- **Gradul ridicat de integrare** a economiei României în structura economică a Uniunii Europene (UE), coroborat cu evoluția diferită a pandemiei în țările membre UE vor condiționa, într-o oarecare măsură, viteza de revenire a economiei autohtone.
- **Finanțarea deficitului bugetar** reprezintă o problemă în sine, din cauza magnitudinii acestuia. Pe proiecția curentă a evoluției PIB, în absența adoptării unor măsuri pentru reducerea cheltuielilor, deficitul bugetar poate ajunge la -8.9% din PIB în 2020. România se află deja sub procedura de deficit excesiv și trebuie să prezinte Comisiei Europene o strategie de consolidare fiscală până în luna septembrie a acestui an. Ca o consecință a expansiunii deficitului bugetar, creșterea costurilor de finanțare a împrumuturilor poate avea un efect advers, încetinind ulterior viteza de revenire economică.
- **Raportul datorie publică/PIB** va cunoaște un salt semnificativ în 2020. Presiunea creșterii pensiilor publice va spori semnificativ riscul instabilității fiscale dincolo de orizontul anului 2020.

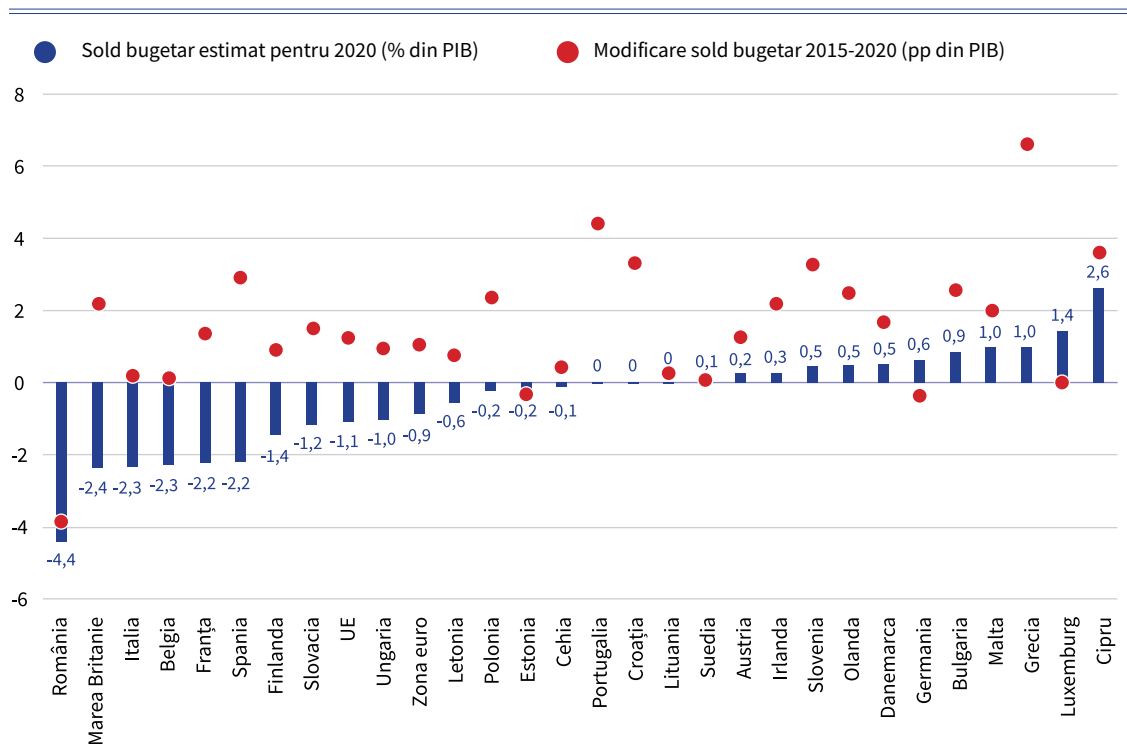
Consecințele fiscal-bugetare ale crizei covid-19

DEFICITUL BUGETAR

Contractția semnificativă a PIB, estimată la 8.9%, va conduce la o scădere însemnată a veniturilor bugetare și la o creștere a unor categorii de cheltuieli bugetare (spre exemplu, indemnizațiile de șomaj). Comisia Europeană estimează¹ că elasticitatea soldului bugetar în România la output gap este de 0,321, adică fiecare punct procentual (1 pp) de contracție a PIB va genera o creștere a deficitului bugetar de 0,321 pp din PIB. Trebuie remarcat că România intră din start în această criză epidemiologică de pe o poziție bugetară fragilă, având cel mai mare deficit bugetar raportat la PIB în 2019.

Bugetul pe anul 2020 a fost construit de Guvern cu o ipoteză de creștere economică de 4,1%. La această creștere economică, Consiliul Fiscal estima² un deficit bugetar de 4,6 – 4,8% din PIB. În urma recentei rectificări bugetare, creșterea economică prognozată este de -1.9%, cu un deficit bugetar estimat la 6.7% din PIB. Prin urmare, o creștere economică mai mică cu 13 pp (de la +4.1% la -8.9%) ar aduce un plus de deficit bugetar de 4.2 pp din PIB. Ca atare, noul scenariu de bază la nivel de deficit bugetar ar putea deveni 8,8 - 9% din PIB. De altfel, nouă prognoza a FMI indică un deficit bugetar de 8,9% din PIB în 2020, însă la o scădere economică de 5% și luând în calcul și presiunile suplimentare asupra deficitului bugetar în noul context creat de Covid-19.

SOLDUL BUGETAR ESTIMAT PENTRU 2020 (ÎNAINTE DE CORONAVIRUS) ȘI MODIFICAREA ACESTUIA ÎN PERIOADA 2015-2020

1 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/dp098_en.pdf

2 <http://consiliulfiscal.ro/Opinia%20CF%20privind%20Legea%20bugetului%20pe%20anul%202020.pdf>

La noul scenariu de bază trebuie adăugate cheltuielile suplimentare determinate de deciziile recente ale Guvernului, în special cele legate de achizițiile de echipamente medicale și de acoperirea șomajului tehnic, precum și impactul negativ asupra veniturilor bugetare, generat de înlesnirile la plata taxelor aprobate de către Guvern. Conform FMI³, aceste măsuri adiționale au un impact bugetar de circa 2% din PIB.

În aceste condiții, este lesne de înțeles că, dacă nu se iau și măsuri de corecție în buget, deficitul bugetar poate ajunge chiar la 11% din PIB. Problema majoră a unui deficit bugetar atât de mare este dificultatea sau chiar imposibilitatea finanțării lui în piețele financiare. Apetitul la risc în piețele financiare s-a diminuat pe fondul crizei Covid-19, primele de risc crescând foarte mult. În plus, percepția față de România s-a deteriorat considerabil (a se vedea spread-urile la care cotează eurobondurile românești, evoluția randamentelor la titluri de stat în lei și schimbarea percepției agențiilor de rating din ultimele 6 luni în Anexă), în contextul în care România avea deja deficite (bugetar și de cont curent) mari, acumulate în ultimii ani.

Guvernul României nu poate implementa stimuli fiscali (reduceri de taxe/creșteri de cheltuieli) la scară largă, pentru că nu are spațiu fiscal. Deficitul bugetar al României este deja semnificativ, ca urmare a politicilor expansioniste iraționale din ultimii 3 ani. Spațiul de manevră ține de punctul de plecare (și am văzut că noi avem deja deficite foarte mari din anii anteriori) și de toleranța piețelor financiare, cele care finanțează inclusiv la deficite mari (și aici avem o problemă). Chiar și dacă piețele financiare ne-ar finanța un deficit atât de mare (lucru puțin probabil), este de presupus că agențiile de rating ne vor retrograda din cauza unui derapaj bugetar considerabil, ceea ce ne-ar duce în categoria de junk, țară nerecomandată investițiilor, cu efecte adverse asupra economiei cel puțin pe termen mediu. În ce privește finanțarea deficitului bugetar și refinanțarea datoriei publice în 2020, am realizat 3 scenarii – deficit de 7% din PIB, 8.9% din PIB (estimarea FMI) și 11% din PIB (deficitul bugetar dacă nu se iau măsuri de corecție).

ACOPERIREA NECESARULUI DE FINANȚARE ÎN SECTORUL PUBLIC

2020	S1	S2	S3	
PIB nominal, mld RON	1006	1006	1006	
Deficit bugetar (% din PIB)	7,0%	8,9%	11,0%	
Necesar brut de finanțare (mld RON)	114,6	133,7	154,9	
rambursări	44,2	44,2	44,2	
deficit bugetar	70,4	89,5	110,7	
Surse de acoperire a necesarului de finanțare (mld RON)				
Eurobonduri și împrumuturi de la Instituții financiare internaționale	49	49	49	
Împrumuturi de la populație	5	5	5	
Emisiuni pe piața internă	60,6	79,7	100,9	
Volum mediu emisiuni pe piața internă (mld RON pe lună)	5,1	6,6	8,4	
Refinanțare datorie publică pe piața internă	32	32	32	
Emisiuni noi pe piața internă, pe surse (RON bn)	28,8	47,9	69,1	Pondere în total
1.BĂNCI	11,5	19,2	27,6	40,0%
<i>Pondere stoc titluri de stat în active bancare (20% în Dec 2019)</i>	<i>22,0%</i>	<i>23,3%</i>	<i>24,7%</i>	
2.FONDURI DE PENSII	5,2	8,6	12,4	18,0%
<i>Pondere stoc titluri de stat în active fonduri de pensii (60% în Dec 2019)</i>	<i>60,3%</i>	<i>65,0%</i>	<i>70,2%</i>	
3.ALȚI FINANȚATORI LOCALI	2,0	3,4	4,8	7,0%
4.NEREZIDENȚI	4,3	7,2	10,4	15,0%
<i>Pondere stoc titluri de stat deținute de nerezidenși (19,1% în Dec 2019)</i>	<i>18,5%</i>	<i>18,2%</i>	<i>17,9%</i>	
5.BNR achiziții titluri de stat din piața secundară	5,8	9,6	12,9	20,0%
<i>Pondere stoc dețineri titluri de stat în active BNR (0% în Dec 2019)</i>	<i>3,0%</i>	<i>4,9%</i>	<i>6,6%</i>	

3 <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#R>

CÂTEVA CONCLUZII PRIVIND ACOPERIREA NECESARULUI DE FINANȚARE AL BUGETULUI

Un minim de 10 mld euro ar trebui asigurat prin finanțare din piețele internaționale (eurobonduri) și de la organismele financiare internaționale (CE, BM, FMI) – este necesar ca România să acceseze cele 2,2 mld euro disponibile în cadrul programului RFI al FMI, program fără condiționalități și cu termene contractuale (dobândă, maturitate) foarte bune.

În situația în care condițiile din piețele financiare nu se îmbunătățesc semnificativ (mai ales dacă ratingul de țară va scădea) și/sau deficitul bugetar este mai mare de 7% din PIB, apelarea la un acord clasic de finanțare sub formă de împrumut cu condiționalități de la FMI devine foarte probabilă.

Băncile ar trebui să acopere cea mai mare parte a necesarului de finanțare din surse interne. Ele au deja, însă, cea mai mare expunere față de stat ca procent din active, în comparație cu toate statele membre UE (circa 20% la sfârșitul anului 2019). Această expunere ar trebui să crească, chiar și în scenariul cu deficit de 7% din PIB, ceea ce va fi dificil de acomodat fără suportul unui acord financiar tripartit de adaptare, corespunzător perioadei de trecere către noul context economic post-criză. Probabil că nerezidenții își vor reduce expunerea în titluri de stat denominate în lei în orice scenariu.

BNR va trebui să cumpere volume importante de titluri de stat din piața secundară, pentru a înlesni finanțarea, chiar și la un deficit de 7% din PIB. În concluzie, dacă un deficit de 7% din PIB pare greu de finanțat, un deficit mai mare va fi semnificativ mai dificil de finanțat.

PARTEA II

**MĂSURI PE TERMEN
SCURT PENTRU
ATENUAREA
IMPACTULUI
ECONOMIC AL
COVID-19**

ARIERATE

Pe acest palier al măsurilor, statul trebuie să continue să plătească la termen toate datoriile sau rambursările pe care le are de făcut către companii. Cu privire la plățile restante (care trebuiau onorate până acum), sumele corespunzătoare ar trebui să fie rambursate integral într-un orizont scurt de timp, pentru a mobiliza lichiditatea în economia reală. Arieratele sunt reflectate deja în bugetul public, fiind înregistrate sub formă de cheltuieli, deci fără impact în deficitul fiscal al anului în curs pe standarde europene, plata acestora fiind o problemă strict de flux de numerar pentru Trezoreria statului.

CREDITUL COMERCIAL

Este principala metodă prin care companiile din România se finanțează, fiind de peste 3 ori mai mare decât creditul bancar. Neplata furnizorilor poate crea blocaje în lanț, cu repercusiuni pentru întreaga economie, de la imposibilitatea de a plăti salariații, până la șomaj, datorii la bugetul de stat, anularea investițiilor etc.

CDR observă cu îngrijorare condițiile prezente foarte tensionate din piața creditului comercial și consideră că se impun măsuri de susținere din partea statului, în perioada imediat următoare. CDR consideră necesar ca statul să susțină plata facturilor comerciale printr-un mecanism de garantare, pentru a debloca fluxul de lichidități de la clienți la furnizori, fără a implica resurse financiare semnificative. Soluțiile propuse includ: instituirea unui mecanism național de compensare a facturilor (pe modelul IMI), acordarea de garanții pentru plata facturilor (de exemplu, prin EximBank, FNGCIMM, bănci comerciale, asigurători de risc de credit comercial, alți furnizori de produse de tip factoring). Menționăm că un model similar a fost adoptat recent în cea mai mare economie din UE, Germania, cu aprobarea Comisiei Europene. Invităm astfel autoritățile la dialog, alături de reprezentanți ai sistemului bancar, asigurători de credit comercial și mediul de afaceri pentru găsirea soluției optime pentru deblocarea fluxurilor de numerar și pentru întărirea disciplinei financiare, esențială în perioada care urmează.

ÎNTĂRIREA DISCIPLINEI LA PLATĂ

Neplata facturilor la termen către furnizori reprezintă un factor important de amplificare a blocajelor financiare, punând în pericol companii viabile. Întărirea drepturilor creditorilor comerciali se impune mai ales în astfel de perioade de criză, când accesul la capitalul de lucru este îngreunat. În acest sens, propunem ca facturile nerefuzate de client în termen de 5 zile de la primire să devină titluri executorii, astfel încât creditorii să își poată recupera, prin executare silită, mult mai rapid creanțele ajunse la scadență și neachitate de debitor.

MĂSURI DE NATURĂ FISCALĂ

Este necesară digitalizarea rapidă a administrației fiscale (ANAF) și simplificarea tuturor interacțiunilor cu contribuabilii (AMEF funcțional, Efactura, SAF-T, fișa pe plătitor). În cazul impozitului pe profit, este necesară menținerea cotei de 16% și introducerea deductibilității integrale pentru provizioanele pentru risc de neplată și pentru provizioanele pentru creanțe neîncasate constituite ca urmare a efectelor pandemiei. Este necesară și revizuirea limitărilor de deductibilități cum sunt dobânzile la bănci sau instituții financiare non-bancare. Nu în ultimul rând, propunem introducerea posibilității consolidării fiscale pentru grupurile de companii, o măsură discutată în ultimii ani cu mediul de afaceri.

Este necesară implementarea taxării inverse generalizate pentru operațiuni B2B (solicitare derogare conform art. 395 din Directiva de TVA), împreună cu creșterea plafonului pentru aplicarea sistemului de TVA la încasare la 1.000.000 Euro (în prezent, România aplică pragul minim de 500.000 Euro) și posibilitatea exercitării opțiunii pe parcursul anului. Recomandăm ajustarea bazei de impozitare a TVA pentru creanțele neîncasate în termenul prevăzut în contract și aplicarea regimului de taxare inversă pentru operațiuni de import.

MĂSURI BUGETARE

Prioritare sunt cheltuielile urgente legate de sănătatea populației, ceea ce impune ca achizițiile medicale necesare luptei cu virusul să fie tratate cu celeritate. Orice cheltuieli care nu sunt obligatorii trebuie reconsiderate:

- Este necesar să se renunțe la creșterea pensiilor cu 40% din septembrie 2020 și la dublarea alocațiilor pentru copii. Sustenabilitatea acestor creșteri era sub semnul întrebării chiar și înainte de debutul crizei COVID-19.
- Ar trebui luată în considerare impozitarea pensiilor care nu sunt bazate pe contributivitate și trebuie introdus CASS la pensiile care depășesc salariul mediu pe economie.
- Ar trebui regândite cheltuielile de investiții în cadrul PNDL și chiar o înghețare temporară a programului.

De asemenea, este necesară accelerarea programului de analiză a eficienței cheltuielilor publice pentru fiecare domeniu de activitate, precum și revizuirea cadrului legislativ, pentru a asigura introducerea măsurilor rezultate din aceste analize în construcția bugetară și prioritizarea și raționalizarea investițiilor publice.

Se impune, de asemenea, o reșezare a sistemului fiscal românesc în funcție de cât câștigăm și nu de cum câștigăm sau de cine suntem. Numai o bază largă de impunere poate asigura stabilitate în contextul unor cote de impunere, dar și al unor baze de impunere rezonabile.

MĂSURI DESTINATE IMM-URILOR

Este necesară introducerea instituției mediatorului de credite pentru IMM-uri care să identifice problemele (juridice, economice sau birocratice) care împiedică accesul IMM-urilor la creditare; să ofere soluții privind obținerea de finanțări de la bănci și să sesizeze Guvernul în cazul apariției unor probleme majore referitoare la creditarea mediului de afaceri. O astfel de instituție are crește accesul IMM-urilor la creditare bancară.

Propunem demararea unui program pentru accesul rapid la lichidități pentru IMM-uri cu scopul de a asigura IMM-urilor accesul rapid la sume de 10.000 – 15.000 de euro, banii putând fi folosiți doar pentru salarii, chirii, utilități, cheltuieli legate de securitate/sănătate în muncă sau adaptarea la tele-muncă. Dacă un IMM are nevoie urgentă de numerar și acesta a depus o cerere pentru obținerea unui împrumut care se află în analiză, acesta poate accesa suma de bani necesară pentru a nu închide societatea, având obligația restituirii sumei fără nicio dobândă.

Considerăm, de asemenea, că este necesară adaptare programelor naționale pentru IMM-uri astfel încât obiectivul lor să fie relansarea economică. Ne referim în special la:

- Programul Start-up Nation Romania pentru stimularea înființării de noi întreprinderi mici și mijlocii
- Programul de dezvoltare a activităților de comercializare a produselor și serviciilor de piață
- Programul pentru dezvoltarea culturii antreprenoriale în rândul femeilor manager din sectorul IMM
- Programului național multianual de micro industrializare
- Programul național multianual pentru susținerea meșteșugurilor și artizanatului
- Programul de internaționalizare

Sugerăm analizarea posibilității emiterii unor vouchere menite să stimuleze cererea internă. Acestea ar putea fi oferite persoanelor care și-au pierdut locul de muncă sau sunt în șomaj tehnic sau ar putea să fie destinate doar pentru serviciile și produsele companiilor care au fost afectate de criza coronavirus.

Nu în ultimul rând susținem înființarea unor fonduri de investiții care să sprijine activitatea și dezvoltarea IMM-urilor:

- Fond de tip seed capital din fonduri europene (POCU) prin care să fie susținute start-up-uri și spin off exclusiv în domeniul medical / IT / servicii suport pentru digitalizarea diverselor componente ale societății.
- Fond de investiții de tip equity pentru participarea directă a statului în firme afectate de criză pentru a preveni preluarea ostilă pe piața de capital și investiții în unități de producție strategice.
- Fonduri de micro-granturi și micro-credite pentru dezvoltarea meșteșugurilor și serviciilor în mediul rural.

SCHEMĂ DE GARANTARE PENTRU ÎNTREPRINDERI MARI, DERULATĂ PRIN EXIMBANK, COMPLEMENTARĂ CELEI DERULATE PRIN FNCGIMM.

Flexibilizarea recentă a normelor aplicabile ajutorului de stat și a mecanismului de aprobare a acestuia de către Comisia Europeană permite României să ofere sprijin direct întreprinderilor afectate, inclusiv prin garanții subvenționate de stat pentru împrumuturi bancare.

Recomandăm suplimentarea schemei de garantare existente și administrate de FNCGIMM pentru întreprinderi mici și mijlocii cu o schemă de garantare similară, destinată întreprinderilor care nu îndeplinesc toate criteriile pentru clasificarea ca IMM, derulată prin Eximbank.

Criteriile esențiale pentru ca această schemă să fie funcțională și să permită firmelor să-și continue activitatea, fără a-și pierde perspectivele de creștere pe termen lung sunt:

- sumele alocate de stat să dea posibilitatea unui număr semnificativ de întreprinderi, altele decât IMM, să beneficieze de sprijin, cu limitarea acestuia la 25 mil RON/întreprindere
- garanția de stat să permită contractarea de credite noi de la bănci, pentru capital de lucru și investiții
- garanția de stat să acopere până la 80% din totalul sumelor împrumutate.

MĂSURI DE FLEXIBILIZARE A TIMPULUI DE LUCRU ȘI A RELAȚIILOR DE MUNCĂ, POST ȘOMAJ TEHNIC SI PENTRU EVITAREA CONCEDIERILOR.

Flexibilizarea legislației muncii din România, pe modelul practicat deja cu succes de unele state membre („kurzarbeit” - Germania, Austria, Țările de Jos) și preluat de Comisia Europeană (prin programul SURE) ar putea contribui la evitarea șomajului și la echilibrarea efortului de susținere a angajaților, prin împărțirea costurilor între angajator, stat și salariați.

Avantaje ale acestei propuneri:

- Salariații beneficiază de:
  - securitatea locului de muncă
  - remunerație totală mai mare decât salariul corespunzător timpului efectiv lucrat
  - vechime în muncă
- Angajatorii beneficiază de:
  - munca salariaților în corelație cu nevoia lor concretă, plătind doar drepturile salariale aferente muncii efectiv prestate
  - menținerea potențialului de supraviețuire și creșterea șanselor de depășire a impasului economic
  - posibilitatea de a relua activitatea rapid, fără a recurge la reangajări și instruirea personalului nou angajat

→ Statul beneficiază de:

- reducerea sumei contribuite pentru sprijinirea angajaților, mai mică decât cea aferentă indemnizației acordate în cazul șomajului tehnic
- reducerea numărului de salariați în șomaj și a problemelor asociate reintegrării acestora pe piața muncii
- încasarea impozitului pe salarii și a contribuțiilor sociale aferente salariilor plătite de angajatori, în funcție de timpul efectiv lucrat

O a doua măsură de flexibilizare posibilă, care nu presupune costuri suplimentare nici pentru angajator, nici pentru stat și nu implică reducerea venitului salariatului este acordarea de zile libere plătite. Propunerea este de extindere a perioadei în care munca poate fi efectiv prestată de la 12 luni astăzi, la 24 de luni, pentru a da posibilitatea practică de a utiliza această măsură de flexibilizare și de recuperare a zilelor libere plătite în această perioadă.

Estimări

Dacă pornim de la ipoteza că vor fi 750.000 persoane în șomaj tehnic suportat de stat * 2.400 (maxim salariu mediu net) = 1,8 mld RON net (la care se adaugă taxele plătite) / lună impact maximal

→ Dacă presupunem că cererile pentru muncă flexibilă vor fi la nivelul de aproximativ 25%-30% din valoarea totală a șomajului tehnic, atunci discutăm de aprox. 0,5 mld RON/lună până la sfârșitul anului

Impactul total estimat ar fi:

- 2 luni de șomaj tehnic – aprox. 3,6 mld RON
- 6 luni kurzarbeit – aproximativ 3 mld RON

MĂSURI FLEXIBILE DE INTERVENȚIE DIRECTĂ A STATULUI ÎN COMPANIILE STRATEGICE AFECTATE ÎN MOD DIRECT DE MĂSURILE INSTITUITE ÎN CONTEXTUL PANDEMIEI COVID -19, CARACTERIZATE DE UN GRAD RIDICAT DE TRANSPARENȚĂ ȘI CU ASIGURAREA RESPECTĂRII UNOR CRITERII DE GUVERNANȚĂ CORPORATIVĂ SOLIDĂ

Pentru un număr de companii ce activează în sectoare strategice ale economiei, măsurile specifice luate în contextul pandemiei COVID-19 la nivel național și internațional au dus la scăderea sau chiar suspendarea producției de bunuri și / sau a furnizării de servicii, precum și la expunerea la un șoc semnificativ al cererii. Pierderile rezultate vor fi reflectate într-o scădere dramatică a capitalurilor proprii și vor avea un impact negativ asupra capacității acestora de a se împrumuta de la instituții financiare. Capitalurile reduse ale întreprinderilor ce activează în sectoare strategice ale economiei pe o piață cu cerere scăzută pot agrava riscul instaurării unei crize economice majore.

În astfel de cazuri atent evaluate și comunicate în mod transparent, companiile afectate în mod substanțial de pandemie și de măsurile specifice instituite ar putea beneficia de intervenția directă a statului, eventual prin măsuri de reconversie a datoriilor generate de criză în acțiuni, cu respectarea prevederilor în domeniul ajutorului de stat.

INCLUDEREA OBLIGAȚIUNILOR SUVERANE DENOMINATE ÎN EURO ÎN PROGRAMELE DE ACHIZIȚII DE ACTIVE ALE BĂNCII CENTRALE EUROPENE

Ministerul de Finanțe, împreună cu Banca Națională a României pot solicita Băncii Centrale Europene includerea obligațiunilor suverane denominate în euro ale țărilor non-euro din Uniunea Europeană în programul de achiziție de active al Băncii Centrale Europene. Aceasta ar crește substanțial lichiditatea acestor instrumente, ar reduce semnificativ volatilitatea randamentelor și ar facilita împrumuturile Guvernului de pe piețele externe. Mai mult, această măsură poate conduce și la reducerea primei de risc

a României, cu efecte benefice (din perspectiva accesului la finanțare, a costului, a lichidității) pentru finanțarea în valută, atât a Guvernului cât și a companiilor.

SIMPLIFICAREA ACCESULUI SOCIETĂȚILOR COMERCIALE LA FINANȚARE PRIN INTERMEDIUL PIEȚEI DE CAPITAL

Este necesară modificarea reglementărilor secundare ale Autorității de Supraveghere Financiară (ASF) și ale grupului Bursei de Valori București (BVB) în sensul simplificării și standardizării procedurilor de finanțare a societăților comerciale prin mecanismele pieței de capital, în așa fel încât durata procesului de autorizare și derulare a operațiunilor să fie redusă semnificativ. În situații de criză, piața de capital trebuie să permită, în regim de urgență, finanțarea conversiei unor modele de business, prin adăugarea unor activități economice necesare în economie și societate, precum și continuitatea activității economice. Este, de asemenea, necesară reanalizarea cadrului de taxare a emisiunilor de obligațiuni corporative și a tranzacțiilor în piața secundară, în scopul creșterii lichidității și accesibilității instrumentelor cu venit fix.

PROTEJAREA ARHITECTURII ȘI PARAMETRILOR ACTUALI PENTRU PILONUL II DE PENSII.

Sistemul de pensii private din România și-a dovedit reziliența în această perioadă dificilă, în fața scăderilor severe ale piețelor financiare din întreaga lume, reușind în linii mari să conserve valoarea economiilor a milioane de români. Fondurile de pensii exercită un dublu rol economic (susținând în acest context datoria publică și stabilizând piețele financiare din România) și social (Pilonul II rămâne singura sursă de acumulare financiară pe termen lung pentru majoritatea covârșitoare a populației). În timp ce Guvernul a adoptat măsuri corecte privind Pilonul II (ex: OUG 1/2020), în Parlament se află în prezent numeroase inițiative legislative care amenință fundamental stabilitatea și integritatea acestui sistem (ex: respingerea OUG 1/2020, inițiative de stopare a virării contribuțiilor, inițiative de introducere a unor garanții nefezabile economic, etc.).

REGLEMENTAREA FONDURILOR IMOBILIARE ÎN LEGISLAȚIA PIEȚEI DE CAPITAL

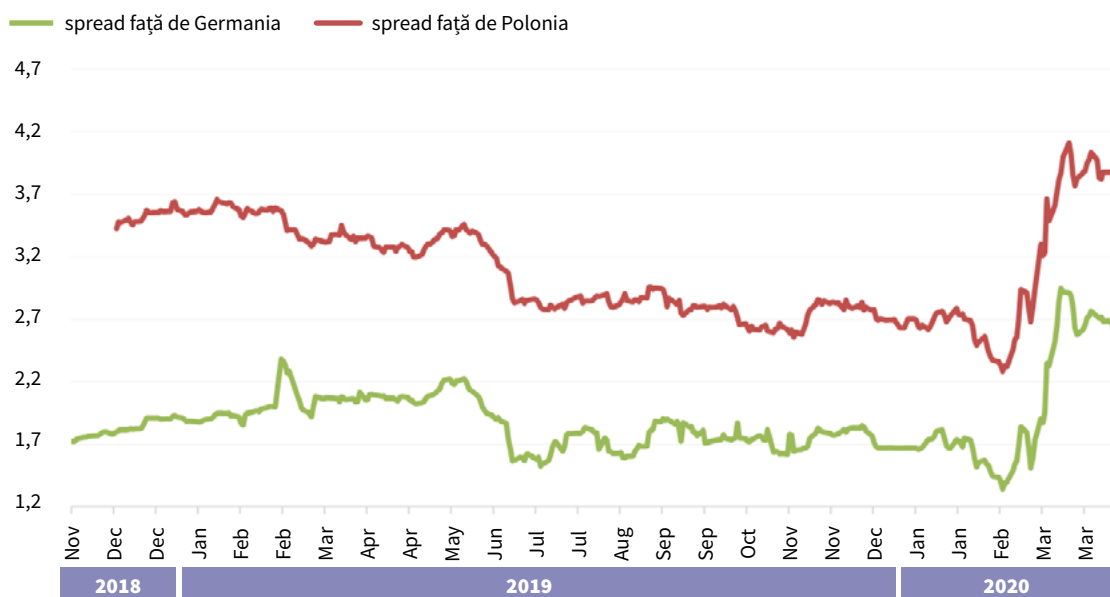
Este necesară completarea legislației secundare a pieței de capital prin emiterea unui regulament al ASF cu privire la autorizarea și funcționarea fondurilor alternative de investiții de tipul fondurilor imobiliare. Reglementarea contribuie la asigurarea unei bune funcționări a pieței imobiliare și la reducerea riscului investițional, prin diversificarea plasamentelor, atât pentru investitorii instituționali români, cât și pentru administrarea averii financiare a persoanelor fizice.

ANEXE

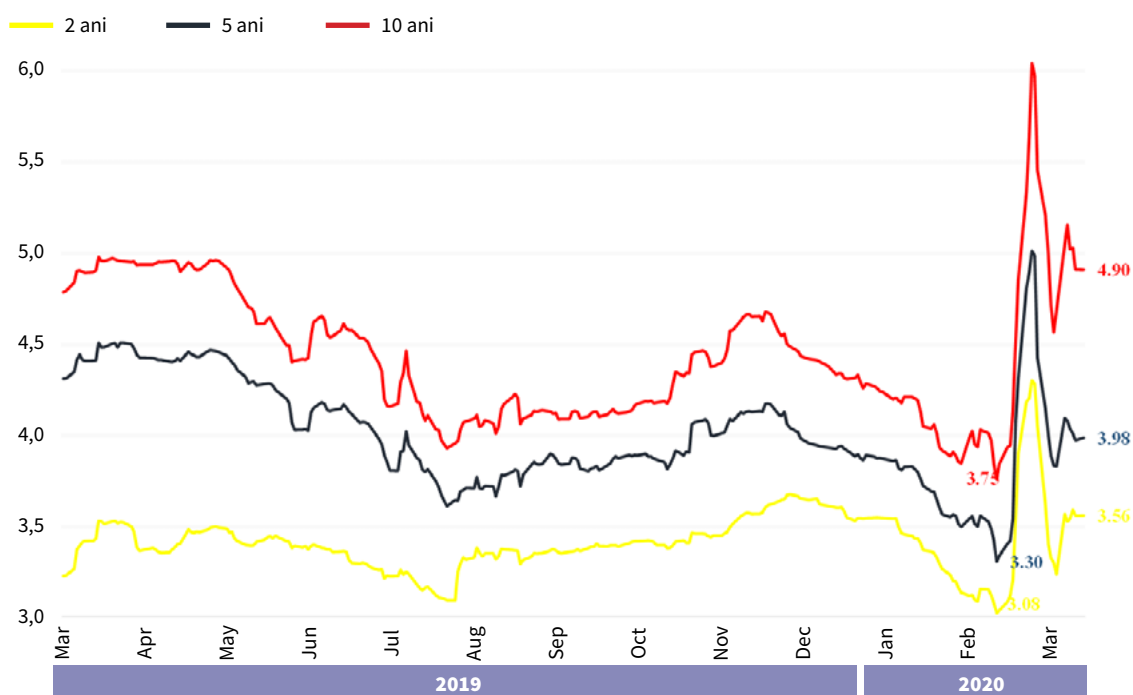

Cadrul fiscal bugetar

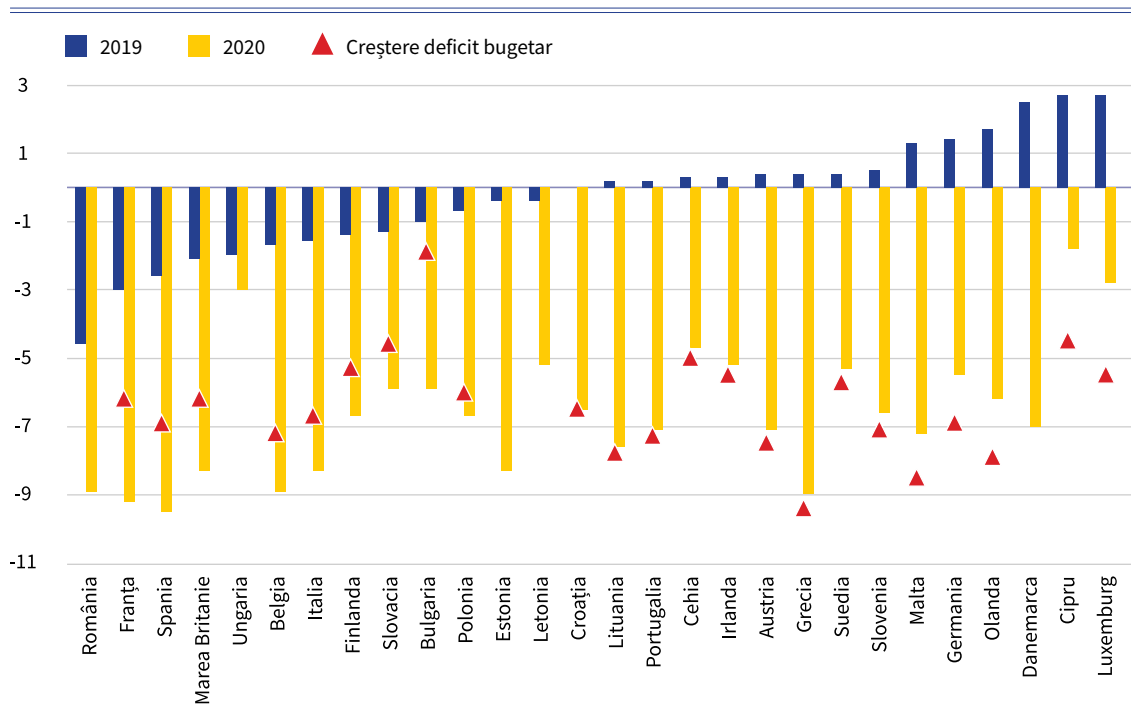
SPREAD-URI EUROBONDURI LA 15 ANI EUR ÎNTRE ROMÂNIA ȘI POLONIA/GERMANIA

EVOLUȚIA RANDAMENTELOR LA TITLURI DE STAT, ÎN LEI

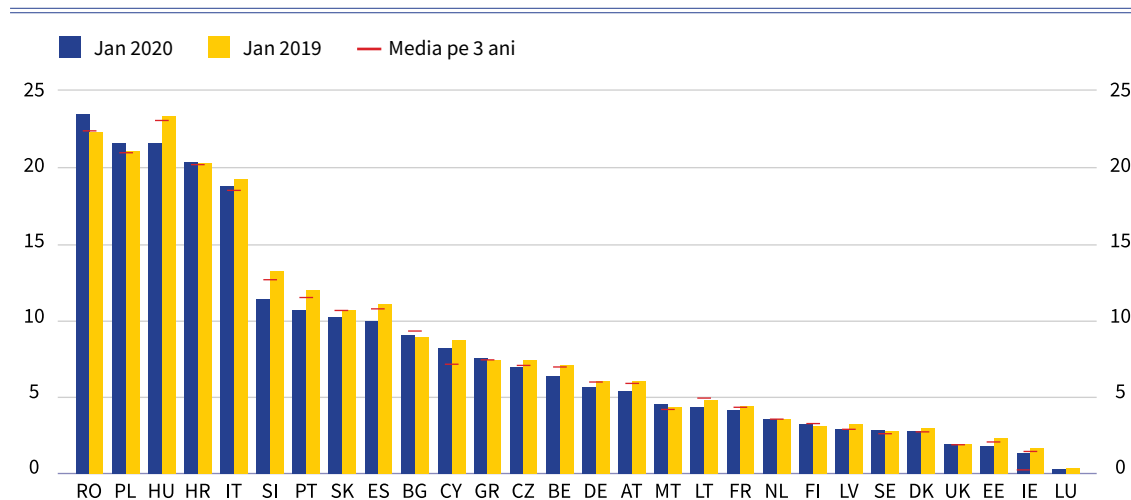
DEFICIT BUGETAR ESTIMAT DE FMI (% DIN PIB)

RATING-UL SUVERAN AL ROMÂNIEI

Rating Agency	Rating	Outlook	Last Update	Action
S&P	BBB-	negative	11-Dec-19	outlook downgrade
Moody's	Baa3	negative	25-Apr-20	outlook downgrade
Fitch	BBB-	negative	18-Apr-20	outlook downgrade
DBRS	-	-		

EXPUNEREA BĂNCILOR FAȚĂ DE GUVERN (% DIN TOTAL ACTIVE)

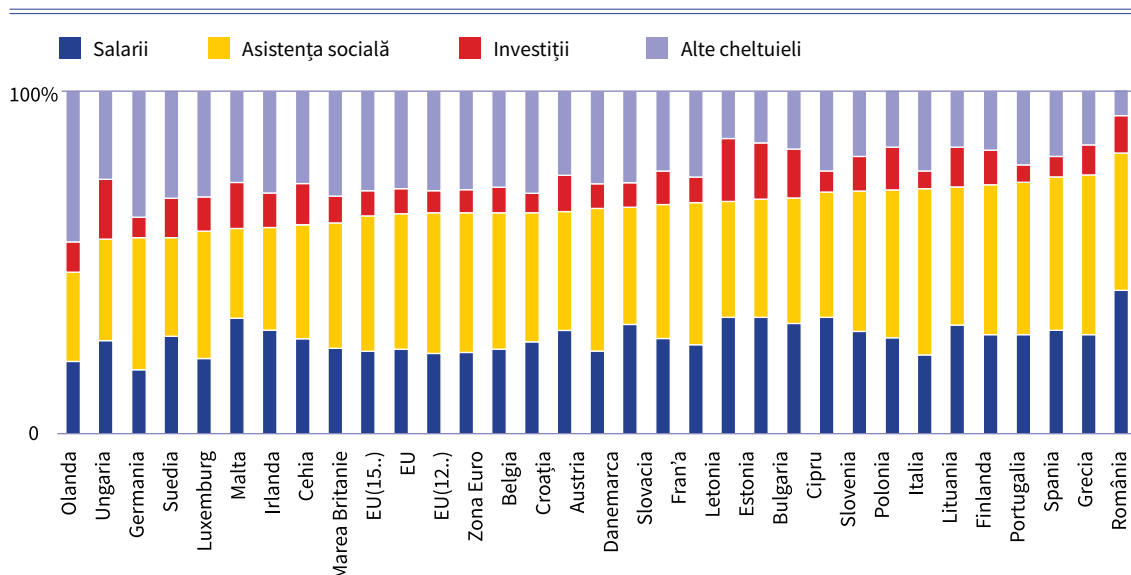
Probleme structurale care afectează construcția sustenabilă a finanțelor publice în România

VENITURILE PUBLICE SUBDIMENSIONATE

Ponderea veniturilor bugetare raportate la PIB este de doar 31% în România, ceea ce ne plasează pe ultimul loc în UE din perspectiva gradului de colectare. În anul 2019, media veniturilor bugetare ale statelor membre raportate la PIB a fost de 45%, ceea ce indică un decalaj semnificativ al României. În ceea ce privește statele membre din regiune, Bulgaria, de pildă, înregistrează o pondere a veniturilor publice raportate la PIB de 38%, iar Polonia de 41%. În România, reformele administrative în scopul creșterii gradului de colectare sunt întârziate, ceea ce reprezintă o problemă semnificativă pentru sustenabilitatea finanțelor publice.

Soluțiile pentru aceste probleme sunt: implementarea de **reforme structurale** orientate către lărgirea bazei de impozitare, încurajarea antreprenoriatului și creșterea gradului de colectare.

CHELTUIELI CU SALARIILE ȘI ASISTENȚA SOCIALĂ DIN VENITURILE STATULUI

ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ SUPRADIMENSIONATĂ

Caracterizată de proceduri birocratice – conform bugetului din 2019, cheltuielile cu personalul au totalizat 32% din veniturile publice, față de media europeană de 22%. Cauzele acestei ponderi semnificative a alocării resurselor publice către cheltuieli salariale sunt atât valoarea relativ scăzută a veniturilor publice, dar și dimensiunea considerabilă a aparatului birocratic.

La nivelul forței de muncă active, aproximativ 20% lucrează în sectorul public, respectiv 1,2 mil.¹, necesarul de forță de muncă fiind determinat de procedurile administrative complexe și de utilizarea limitată a tehnologiei în procesele administrative.

În acest context, reforma administrației publice devine imperativă. Propunerea este de reducere a cheltuielilor salariale (în special prin reduceri de personal) din administrația publică, astfel încât cheltuielile de natură salarială cu personalul bugetar ca procent din veniturile publice să se încadreze în media europeană.

1 Conform informațiilor disponibile pe site-ul MFP, în luna februarie 2020 erau în România 1.246.340 posturi ocupate în institutiile și autoritățile publice. Documentul este disponibil la https://www.mfinante.gov.ro/static/10Mfp/resurse/buget/post_ocup_feb2020.xls

INVESTIȚIILE PUBLICE SUBDIMENSIONATE

Acest subiect a fost abordat și analizat pe larg în documentul „Investițiile, coloana vertebrală pentru o dezvoltare economică sustenabilă a României”². Una dintre concluziile documentului este că, deși din perspectiva alocărilor pentru investiții (raportate atât la PIB, cât și la veniturile bugetare) România ocupă unul dintre locurile fruntașe în UE, totuși, calitatea serviciilor publice și a infrastructurii o plasează pe unul dintre ultimele locuri în UE. Aceasta demonstrează, pe de o parte, efectul de bază (nivelul relativ scăzut de la care pornim și, implicit, nevoia mare de a închide decalajele de dezvoltare), dar și calitatea slabă a cheltuielilor publice (modul în care aceste resurse sunt utilizate lasă de dorit). Astfel, conform execuției bugetare pentru anul 2019, investițiile publice raportate la PIB au fost de 2,9%. În acest context, alocarea resurselor pentru investiții trebuie crescută treptat în perioada următoare, astfel încât, la nivelul anului 2024, acestea ar putea ajunge la 6.4% din PIB.

CALITATEA CHELTUIELILOR PUBLICE

Este, în acest context, o prioritate transversală care trebuie observată atent pentru a se evita derapajele în utilizarea resurselor publice. Ultima perioadă a demonstrat că alocarea suplimentară de resurse către priorități de investiții nu este soluția în absența asigurării calității cheltuirii acestor resurse, deoarece evoluțiile calității serviciilor publice și ale infrastructurii nu sunt pe măsura cheltuielilor. Acest subiect depinde de calitatea instituțiilor, de capacitatea administrativă de a utiliza resurse suplimentare conform reglementărilor naționale și europene. Pe măsură ce alocările bugetare pentru investiții vor fi crescute, propunerea este ca 50% din aceste creșteri să fie orientate către proiecte de investiții (de pildă, infrastructuri fizice, digitalizare, re tehnologizarea companiilor publice, investiții în infrastructuri esențiale etc) și 50% către programe care să asigure creșterea calității vieții cetățenilor (de pildă, sănătate, educație, protecția mediului, securitate națională etc)

SURSE DE FINANȚARE INTERNAȚIONALĂ

Magnitudinea impactului COVID-19 pe structura finanțelor publice ale României face necesară utilizarea rapidă și completă a tuturor surselor externe de finanțare disponibile și accesibile României, pe care le rezumăm pe scurt.

Au fost inventariate măsurile și instrumentele propuse de instituțiile europene (în special Comisia Europeană și Parlamentul European), de instituțiile financiare internaționale (BEI, BERD, WB, FMI etc).

În vederea asigurării flexibilității cadrului fiscal, **Comisia Europeană** a activat clauza derogatorie generală a Pactului de stabilitate și de creștere, ca parte a strategiei de răspuns la epidemia cauzată de coronavirus.

Acest lucru le permite guvernelor statelor membre să sprijine economiile naționale și să ia măsuri pentru a face față în mod adecvat crizei, abătându-se de la cerințele bugetare care s-ar aplica în mod normal în baza cadrului bugetar european.

De asemenea, **Comisia Europeană** a propus implementarea unei **Scheme europene pentru reasigurarea șomerilor (European Unemployment Reinsurance Scheme)**. Inițiativa are menirea să îi sprijine pe cei care muncesc și să îi protejeze pe cei care și-au pierdut locul de muncă în urma unor crize puternice și, de asemenea, are menirea să reducă presiunea pe finanțele publice naționale, întărind astfel dimensiunea socială a Europei. Această schemă este destinată, în particular, sprijinirii politicilor naționale de protejare a locurilor de muncă și a abilităților, prin, de exemplu, scheme de lucru cu program redus și/sau facilitarea tranziției persoanelor aflate în șomaj de la un loc de muncă la altul. Această inițiativă a fost inclusă în pachetul de măsuri pentru gestionarea crizei cauzată de pandemia de COVID-19.

2 Documentul este disponibil la https://www.amcham.ro/download?file=mediaPool/Investitiile%20Coloana%20Vertebra-la%20pentru%20o%20dezvoltare%20economica%20sustenabila%20a%20Romaniei_06201303.pdf

Instrumente de finanțare destinate statelor

CORONAVIRUS RESPONSE INVESTMENT INITIATIVE (CRII)

Comisia Europeană a propus realocarea unor fonduri în valoare de **37 miliarde de euro**, în cadrul politicii de coeziune – 8 mld Euro reprezentând prefinanțarea primită în 2019 și neutilizată, ceea ce permite, în combinație cu cofinanțarea de la bugetul UE de aproximativ 29 mld. Euro, atragerea de investiții totale din bugetul UE de 37 mld Euro.

Banii urmează a fi alocați pe 3 direcții prioritare – **sănătate, sprijin pentru IMM-uri și scheme de muncă de scurtă durată**, prin proceduri simplificate/exceptionale (**flexibilitate**). În propunerea actuală, România ar putea să beneficieze de peste **3 mld. Euro**.

INIȚIATIVA SURE

Comisia Europeană a lansat inițiativa SURE pentru menținerea locurilor de muncă și pentru sprijinirea întreprinderilor, în contextul COVID-19. Valoarea totală a inițiativei este de 100 de miliarde de Euro. Mai mult, Comisia a propus redirectionarea tuturor fondurilor structurale disponibile către răspunsul la coronavirus. Împrumuturile se vor baza pe garanții furnizate de statele membre și vor fi redirectionate acolo unde este cel mai urgent nevoie de ele. SURE va sprijini programe de șomaj parțial și măsuri similare. Vor putea beneficia de acest sprijin și lucrătorii care desfășoară o activitate independentă, care vor primi un ajutor de înlocuire a veniturilor.

FONDUL EUROPEAN DE SOLIDARITATE / EU SOLIDARITY FUND (EUSF)

Comisia Europeană a propus extinderea Fondului European de Solidaritate prin includerea crizelor de sănătate în sfera acestuia de aplicare (Fondul acoperea doar dezastre naturale). Ajutorul este acordat sub forma unei subvenții care completează fondurile publice alocate de statele membre. Fondurile totale disponibile spre alocare s-ar ridica la suma de **800 milioane euro**.

COUNCIL OF EUROPE DEVELOPMENT BANK

CEB și-a adaptat **Facilitatea de Finanțare Publică (Public Finance Facility – PFF)** pentru a acoperi: achiziționarea, în proceduri de urgență, a echipamentului medical și a materialelor consumabile, reabilitarea și transformarea spațiilor, unităților medicale și mobilizarea expertizei. Pentru a diminua impactul economic și social, CEB cooperează cu băncile promoționale/de dezvoltare pentru a oferi suport continuu țărilor membre, cu accent pe protejarea locurilor de muncă și continuarea investițiilor municipale.

[FONDUL MONETAR
INTERNAȚIONAL \(FMI\)
/ INTERNATIONAL
MONETARY FUND \(IMF\)](#)

Fondul Monetar Internațional dispune de mecanisme de finanțare pentru situații de urgență, România fiind eligibilă pentru **Rapid Financing Instrument (RFI)**

Finanțarea se face în aceleași condiții ca în cazul Stand-By Arrangements. În prezent, rata dobânzilor este de 1,5%, iar perioada de rambursare este cuprinsă între 3 ani și 4 luni și 5 ani. Pentru piețele emergente, fondul de finanțarea de urgență poate ajunge până la 40 de miliarde de dolari.

[BANCA MONDIALĂ /
WORLD BANK \(WB\)](#)

Pachetul de suport COVID-19 al Băncii Mondiale include resurse inițiale de finanțare de până la 12 miliarde de dolari, 8 miliarde de dolari reprezentând alocări noi, în regim de urgență (fast track basis). Pachetul este format din maxim 2.7 miliarde de dolari prin IBRD, 1.3 miliarde de dolari prin IDA, 6 miliarde de dolari prin IFC și 2 miliarde de dolari din fondurile reprioritizate ale Băncii Mondiale.

În cadrul acestui pachet, România poate accesa împrumuturi de la **IBRD**.

Finanțarea prin pachetul pentru gestionarea crizei COVID-19 al Băncii Mondiale trebuie făcută cu precădere **pentru întărirea capacității sistemului de sănătate publică de gestionare a crizei de sănătate**.

Măsuri de intervenție sectorială

[FONDUL EUROPEAN DE
INVESTIȚII – PACHET
DE SPRIJIN PENTRU
IMM-URI](#)

În vederea sprijinirii IMM-urilor în contextul COVID-19, Comisia Europeană a dispus redirectionarea a 1 mld. euro din bugetul UE către Fondul European de Investiții sub formă de garanție, pentru a permite **băncilor** să furnizeze lichidități IMM-urilor, rezultând într-un capital disponibil pentru împrumuturi de aprox **8 mld. euro** pentru cel puțin 100.000 IMM-uri europene, prin programe precum COSME (Competitiveness of Small and Medium-Sized Enterprises) sau InnovFin via Horizon 2020. Se estimează că vor fi puse la dispoziție fonduri suplimentare în perioada următoare prin **European Fund for Strategic Investments (EFSI)**.

[BANCA EUROPEANĂ DE
INVESTIȚII / EUROPEAN
INVESTMENT BANK \(EIB\)](#)

Grupul BEI va mobiliza în regim rapid 40 de miliarde de Euro pentru a susține lupta împotriva crizei cauzate de COVID-19 și solicită statelor membre să pună la dispoziție noi garanții pentru IMM-uri și companiile mijlocii prin BEI și prin băncile naționale promoționale.

De asemenea, BEI are la dispoziție instrumentul "InnovFin Infectious Diseases", care permite Băncii Europene de Investiții să finanțeze proiecte pentru inovatori activi în dezvoltarea de vaccinuri, medicamente, dispozitive medicale și de diagnostic și infrastructuri de cercetare pentru combaterea bolilor infecțioase. Valoarea acestui instrument este de 75 de milioane de Euro. Finanțarea se adresează proiectelor care au finalizat studiul pre-clinic și pentru care este necesară validarea clinică pentru dezvoltarea viitoare.

HORIZON 2020

Comisia Europeană a adăugat 37,5 milioane de euro din programul Horizon 2020 pentru cercetarea și dezvoltarea unui vaccin, a tratamentului și a diagnosticării COVID-19, oferind astfel o creștere semnificativă pentru apelul în valoare de 10 milioane de euro lansat în ianuarie.

Comaniile din România sunt eligibile în cadrul acestor instrumente de finanțare, luând în considerare condițiile de finanțare caracteristice fiecărui instrument.

THE EUROPEAN GLOBALISATION ADJUSTMENT FUND

Poate fi utilizat pentru a susține angajații care și-au pierdut locul de muncă și persoanele fizice autorizate sau micii antreprenori. În 2020, sunt disponibile până la 179 de milioane de Euro.

BANCA EUROPEANĂ PENTRU RECONSTRUCȚIE ȘI DEZVOLTARE (BERD) / EUROPEAN BANK FOR RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT (EBRD)

BERD anunță un pachet de finanțare de urgență în contextul COVID-19 în valoare de 1 miliard de euro. Pachetul va crea un cadru de suport (resilience framework) pentru a asigura finanțarea clienților BERD din medii de afaceri care se confruntă cu dificultăți în accesarea de credite. BERD încearcă să ofere, pe termen scurt, facilități de capital de până la doi ani pentru dezvoltatori corporate și din energie și suport sub forma restructurării bugetare și a asigurării lichidității pe termen scurt pentru clienții municipali, din energie și din infrastructură.